

ЧОМУ КНЯЗЬ ВОЛОДИМИР КАРБУВАВ НА МОНЕТАХ СИМВОЛ «ХРЕСТ-ЯКІР»?

Про духовне значення корабельного якоря та його зображень у віруваннях різних приморських народів як у поганську добу, так і у християнські часи написано багато праць [1]. Достатньо розробленим є і питання про тотожність «Знаку Княжої Держави Володимира Великого» [2, с. 6] — тризуба під хрестом із символом «хрест-якір» [3]. До останнього часу залишалося відкритим питання: «Чому князь Володимир обрав для карбування на своїх монетах саме цей християнський символ Віри і Надії?».

Відповідь на це запитання ми знаходимо у наступних історичних подіях та фактах. Добре відомо, що одним із головних пунктів дуже раннього проникнення християнства на територію Київської Русі було візантійське місто-порт Херсонес (Херсон, Корсунь) у Криму. Та залишається мало відомим факт справжнього розквіту тут раннього християнства у кінці I — на початку II ст. н. е. пов'язаний із Святим папою Климентом Римським. Церковні історики повідомляють, що Климент був учнем апостола Петра і у I ст. н. е. став єпископом Риму. За активну пастирську діяльність на цій посаді імператор Траян у 98 р. н. е. засудив Климента на вічне заслання в Крим на каторжні роботи у каменоломнях біля Херсонесу. Але і в засланні Климент обертав на християн тисячі язичників і навіть творив дива. Апостольська діяльність Климента у Херсонесі стала відома Траяну і викликала його страшний гнів. За наказом імператора восени 101 р. н. е. Климента було втоплено у морі. Йому прив'язали на шию залізний якір і кинули у воду в бухті, що зараз називається Козача. Охоплені великим жалем учні Климента і охрещені ним люди, які були присутні при страті, почали молитися про те, щоб хоча б мощі мученика були їм доступні. І сталося диво: на очах у них море відійшло і відкрило тіло мученика, який лежав на морському дні наче на кам'яному ложі разом із якорем. І відтоді це диво відбувалося у день смерті Климента щороку протягом багатьох століть [4, с. 11 — 13].

В VI ст. про відвідування гробниці Св. Климента в Херсонесі оповів у своїх записах архидіакон Феодосій, який здійснював паломництво на Святу Землю. Цікаво, що про Херсонес він говорить, як про один із транзитних пунктів на шляху до Єрусалима. Місце кончини святого, за свідченням Феодосія, було в цей час дуже шановане. Він пише «...також місто Херсон, що біля моря Понта; там перетерпів муки святий Климент; гробниця його в морі, де було кинуто його тіло; цьому святому Климентові був прив'язаний на шию якір, і тепер у день його пам'яті весь народ і священики сідають у лодії, і, коли припливають туди, море висушує шість миль, і на місці, де перебуває гробниця, розкидаються намети й споруджується вівтар, і протягом восьми днів служаться там Літургії, і Господь робить там багато чудес: виганяють бісів, і якщо хто з одержимих отримає можливість доторкнутися до якоря й доторкнеться, то зараз зціляється» [4, с. 6 — 7]. Це надзвичайно важливе свідчення про виникнення у Корсуні і існуючого протягом майже 900 років шанування християнами Святого Климента і особливого культового значення предмету його страти — якоря.

До IX ст. відноситься знаходження мощів папи Климента Римського братами Кирилом і Мефодієм, що відродило шанування святого й повернуло Херсонесу честь і славу володіння святинею. Вони організували пошуки мощів Св. Климента

і знайшли їх разом із якорем. Ці святині були перевезені у Херсонес і стали місцем поклоніння християн. Частину мощів тоді ж Кирило і Мефодій вивезли до Риму, де було засновано собор Святого Климента [5, с. 5 – 7].

«Літопис руський» повідомляє, що у 988 р. пішов князь «Володимир з військом на Корсунь город грецький». Узявши Корсунь і охрестившись та обручившись там із візантійською цесарівною Анною, повертаючись у Київ взяв він «... мощі святого Климента і Фіва, ученика його, узяв також начиння церковне й ікони на благословення собі» [6, с. 65]. За іншими даними князь узяв із собою «чесну главу» Святого Климента і, охрестивши нею Русь, поклав її у Десятинну церкву [7, с. 1]. Це свідчення літопису дає право вважати, що перебуваючи у Корсуні, князь Володимир особисто долучився до духовного подвигу Св. Климента, відвідував храм із його мощами і поклоняючись їм бачив і чудодійний якір, освячений мученицькою смертю відомого християнського святого. З часів князя Володимира Святий Климент вважається небесним християнським першопокровителем Русі.

Тож, охрестившись у Корсуні, князь Володимир повернувся у Київ не лише із мощами Святого Климента. Саме у Корсуні Володимир, обравши для себе і для своєї держави нову віру, обрав у якості особистого і державного знаку символічне зображення, яке поєднує у собі два священних для християн Корсуня предмети – хрест, на якому розіп'яли Ісуса Христа і якір, яким втопили Климента. Саме цей символ, що уособлював головні християнські чесноти – Віру в Ісуса Христа і Надію на спасіння і розмістив на своїх монетах князь – хреститель Володимир, а пізніше – його сини, князі Святополк та Ярослав.

Література

1. Frost H. Stone anchors as clues to bronze age trade routes // *Thracia Pontica I. Sozopol*, 9 – 12 octobre 1979. – Sofia, 1982. – P. 280 – 289; Frost H. On a sacred Cypriot anchor Recneil R. Saidah // *Arche'ologie an Levant*. – Lyon, 1982. – СМО 12. Arch. 9. – P. 162 – 166; Шаповалов Г.І. Судноплавство у духовності давньої України. – К. – Запоріжжя: Дике Поле, 2001. – 263 с.
2. Конституція України. – Харків, ПП ІГВІНІ, 2007. – 64 с.
3. Белов О., Шаповалов Г. Герб України – символ віри і надії // *Урядовий кур'єр*. – 2007. – № 61 (3474). – 5 квітня. – С. 14; Шаповалов Г.І. О символе «якорь – крест» и значении знака Рюриковичей // *Византийский временник*. – М., 1997. – № 57 (82). – С. 204 – 210.
4. Яшаева Т., Мотовилина М. Крестный путь святого Климента: Рим – Херсонес. – Севастополь: Инкерманский Свято-Климентовский монастырь, 2006. – 80 с.
5. Boyle Leonardo O.P. *Pikola quida di San Clemente Roma*. – Roma, 1967. – 80 p.
6. Літопис руський. Пер. з давньорус. Л.Є. Махновця. – К.: Дніпро, 1989. – 591 с.
7. Митрополит Симферопольский и Крымский Лазарь. Священномученик Климент Римский и его вклад в дело становления христианства в Тавриде // <http://pravoslavnye.org.ua>.